

GO!

DOSSIER

CENTRA VOOR LEERLINGENBEGELEIDING

ACHT SCHOOLJAREN CLB: EEN BALANS

Leerlingenbegeleiding is een vak	p 22
Vier grote thema's	p 24
1. Leren & studeren	p 24
2. Onderwijsloopbaan	p 26
3. Preventieve gezondheidszorg	p 28
4. Psychosociaal functioneren	p 30
Samenwerking met scholen	p 32

“LEERLINGEN- BEGELEIDING IS EEN VAK”

Op 1 september 2000 viel het doek over de concepten PMS en medisch schooltoezicht. Voortaan waren er de CLB's, multidisciplinaire Centra voor Leerlingenbegeleiding. Zes CLB-directeurs, een medewerker, een maatschappelijk werker en een pedagogisch adviseur maken acht schooljaren later de balans op.

Meer dan 250 PMS-centra en diensten voor medisch schooltoezicht waren er. Onoverzichtelijk veel, dat moest efficiënter kunnen. In 2000 zijn ze gereduceerd tot 74 CLB's. Ondertussen is dat er een-tje minder. 24 daarvan varen onder GO! vlag. "Voor GO! scholen is misschien nog het minst veranderd", gelooft Benny Van der Linden, directeur CLB Brasschaat en voorzitter van de Raad van directeurs (RADI). "Eén van de bedoelingen van de overgang was de integratie van PMS en medisch schooltoezicht in één dienst. In het GO! was dat al zo. Het belangrijkste idee: de CLB's moesten multidisciplinair denken en werken. We zijn toen ook gestart met het multidisciplinaire dossier. Alle onderzoeken die het CLB bij een leerling uitvoert – medisch, sociaal, leren studeren... – komen sindsdien in één dossier terecht." Diezelfde logica bepaalt ook de positie van CLB's binnen de welzijnssector. Zij hebben de opdracht om een sterk netwerk uit te bouwen en als draaischijf te fungeren.

Tweede lijn

Eén ding was wel duidelijk merkbaar:

vanaf nu stond zwart-op-wit beschreven dat de leerlingenbegeleiding in de eerste plaats een taak is voor scholen en ouders. Het CLB is daaraan toegevoegd als een

Benny Van der Linden,
directeur CLB Brasschaat
en voorzitter RADI en
Zorgproject

tweede lijn die ouders en scholen kunnen aanspreken als ze het niet meer zien zitten. De centra volgen de 'drie V's': ze hebben een verplicht, een verzekerd en een vraaggestuurd aanbod. Benny Van der Linden: "Het vraaggestuurde spreekt voor zich. Verplicht betekent dat er geen keuze is, niet voor CLB, niet voor school, niet voor de leerling. Het gaat om medische consulten, profylaxe van besmettelijke ziekten en leerplichtbegeleiding. Het verzekerd aanbod zit verweven in alle vier de begeleidingsdomeinen waar we actief zijn: psychosociaal functioneren, onder-

wijsloopbaanbegeleiding, preventieve gezondheidszorg en leren en studeren. We doen een aanbod, maar scholen zijn niet verplicht daarop in te gaan. Als ze dat niet doen, moeten ze wel iets in de plaats zoeken."

Advocaat van de leerling

Toen we in september 2000 kennismaakten met de CLB's, was het toenmalige Gemeenschapsonderwijs nog volop aan het wennen aan een nieuwe structuur. Sinds 1 januari van dat jaar waren er drie niveaus van inrichtende machten: het centrale, de scholengroep en de scholen zelf. "Dat maakte het voor onze overgang niet gemakkelijk. Wij zijn decretaal verplicht om een onafhankelijke koers te varen. Dat lukte prima toen we nog rechtstreeks onder het centrale gezag stonden, maar in 2000 werden wij lid van scholengroepen. Het risico was te groot dat onze 24 CLB's elk hun weg zouden gaan en daarom hebben we een raad van directeurs opgericht. Die RADI buigt zich over een gecoördineerd beleid." Dat autonomie inderdaad erg belangrijk is, bewijst de leuze 'advocaat van de leerling.' Marc Frederix,

directeur CLB Hasselt, vindt het erg positief dat het CLB zo dicht bij de school staat, maar is toch op zijn hoede voor de valkuil. "Ouders maar vooral scholieren kunnen het CLB zien als een deel van de school maar dat zijn we niet. Daar moeten we ons bewust van zijn." Collega Marc De Soete, directeur CLB Waasland, valt bij. "Wij moeten bij acties duidelijk maken dat we geen verlengstuk van de school zijn. Dat wil niet zeggen dat we niet moeten samenwerken. Integendeel, het is goed dat we bepaalde boodschappen naar ouders en leerlingen samen sturen. Maar zij mogen er niet van uitgaan dat wij mekaar verdedigen. Het CLB neemt het op voor de leerling."

Nice-to-know

De GO! CLB's kunnen rekenen op de centrale steun van de Permanente Ondersteuningscel (POC) en van een eigen pedagogische begeleidingsdienst. Die staan onder meer in voor de opleiding van nieuwe personeelsleden. "De vooropleiding is niet dezelfde als bij leerkrachten. Maatschappelijk werkers, psychologen en verplegers zijn breed geschoold en komen

nu in een erg specifieke sector terecht. Dat vraagt extra scholing", weet Dries Vandermeersch, directeur CLB Brussel. Nieuwkomers volgen een leertraject van negen studiedagen rond belangrijke thema's. Eén daarvan is beroepsgeheim. Maatschappelijk werker Sofie Van den Bussche: "CLB-medewerkers zijn gebonden aan het beroepsgeheim, maar het decreet zegt wel dat ze relevante informatie met scholen moeten delen. Alleen, wat is relevant? Hier leren ze hoe ze bijvoorbeeld een verschil kunnen maken tussen nice-to-know en need-to-know. Wat de school echt nodig heeft om een leerling goed te kunnen begeleiden, moeten ze doorgeven." Gewoonlijk gebeurt dat in overleg met leerlingen en ouders.

Imago

De zes directeurs vertellen fier hoe uit een recente studie blijkt dat het CLB één van de organisaties is die jonge kinderen het beste kennen en uit een andere dat de cliënten – scholen, ouders en leerlingen – erg tevreden blijken met de manier van werken. Dat betekent dat ze het oude PMS-imago zo goed als van zich af hebben

kunnen gooien. "We kennen de mythes, straffe verhalen en glazen bolstructuren", bekent Benny Van der Linden. "De manier waarop je vroeger met deze centra in contact kwam, was iets vreemds. Tegelijk: als je geen probleemleerling was, had je maar een klein stukje van de totale werking gezien." Marc De Soete vult aan: "Het waren de fameuze collectieve testen die nergens toe leidden, maar die wel voor een groot deel de beeldvorming rond het PMS bepaalden. Nu pakken we het anders aan. Het kan zelfs dat leerlingen hun hele schoolloopbaan niet beseffen dat wij er zijn. Wij hebben ons werk goed gedaan als ze niet merken dat we hen hebben begeleid." "Wij beschouwen leerlingenbegeleiding als een vak, als een professie. En professionele kwaliteit is ons hoogste goed", besluit Marc Frederix. ■

VIER GROTE THEMA'S

Het CLB werkt rond vier grote thema's: leren en studeren, onderwijsloopbaanbegeleiding, preventieve gezondheidszorg en psychosociaal functioneren. Om het voor leerkrachten allemaal iets bevattelijker te maken, tekende het CLB een spin.

Het lijf is onderverdeeld in kwartjes die elk een thema voorstellen, in de poten wordt de spin concreter. De RADI heeft de 24 CLB's tegelijk ook warm gemaakt om elk een stukje van hun omkaderingsgewicht af te staan en daarmee een soort 25e CLB te vormen: het Zorgproject. Dat ontwikkelt samen met CLB en scholen allerlei materialen om met de thema's van de CLB-spin om te gaan. Die spin is vooral een handig instrument, want het echte leven laat zich natuurlijk niet zo makkelijk in vakjes verdelen.

LEREN & STUDEREN

Geen koffer vol trucjes

"Wij zijn leerlingenbegeleiders", begint Marc Frederix. "Leerlingen zitten op school om te leren en wij ondersteunen dat. In alles wat we doen zijn we verbonden met die onderwijscontext. Vandaar het luik 'leren en studeren'. We werken vandaag niet meer als testboeren die individuele problemen onderzoeken, daarna voor waar verkondigen wat wij de meest geschikte aanpak vinden en dan merken dat daar in de praktijk nauwelijks iets mee gedaan wordt. Begeleiding betekent vandaag dat we samen zoeken naar oplossingen, in de klas en op school, na vragen van leerkrachten, leerlingen of ouders." In de lagere scholen gaat dat vaak via mdo's of multidisciplinair overleg waarbij de zorgverantwoordelijken op school op geregelde tijdstippen met CLB'ers rond de tafel gaan zitten. In middelbare scholen gaat het overleg via de cel leerlingenbegeleiding en het CLB.

Individueel en globaal

Als het gaat om 'leren en studeren' is er ook in de onderwerpen een duidelijk verschil tussen basis en secundair. Bij jongere kinderen hebben de problemen meer met vakinhoud te maken: leren lezen, spellen en rekenen. In de secundaire scholen gaat het eerder om leren leren. "Volgens de vakoverschrijdende eindtermen is ook dat een opdracht van de school. Wij krijgen dan dikwijls de vraag om mee een beleid rond leren leren op poten te zetten", aldus

Marc Frederix. Het CLB werkt nog steeds mee aan individuele hulp, maar ziet het ook globaler. Een leerling met dyslexie kan via de klasleerkracht op begeleiding rekenen, maar het kan net zo goed dat het CLB mee tekent aan een beleid rond dyslexie voor de hele school.

Marc Frederix, directeur CLB Hasselt

Wat is er al gebeurd?

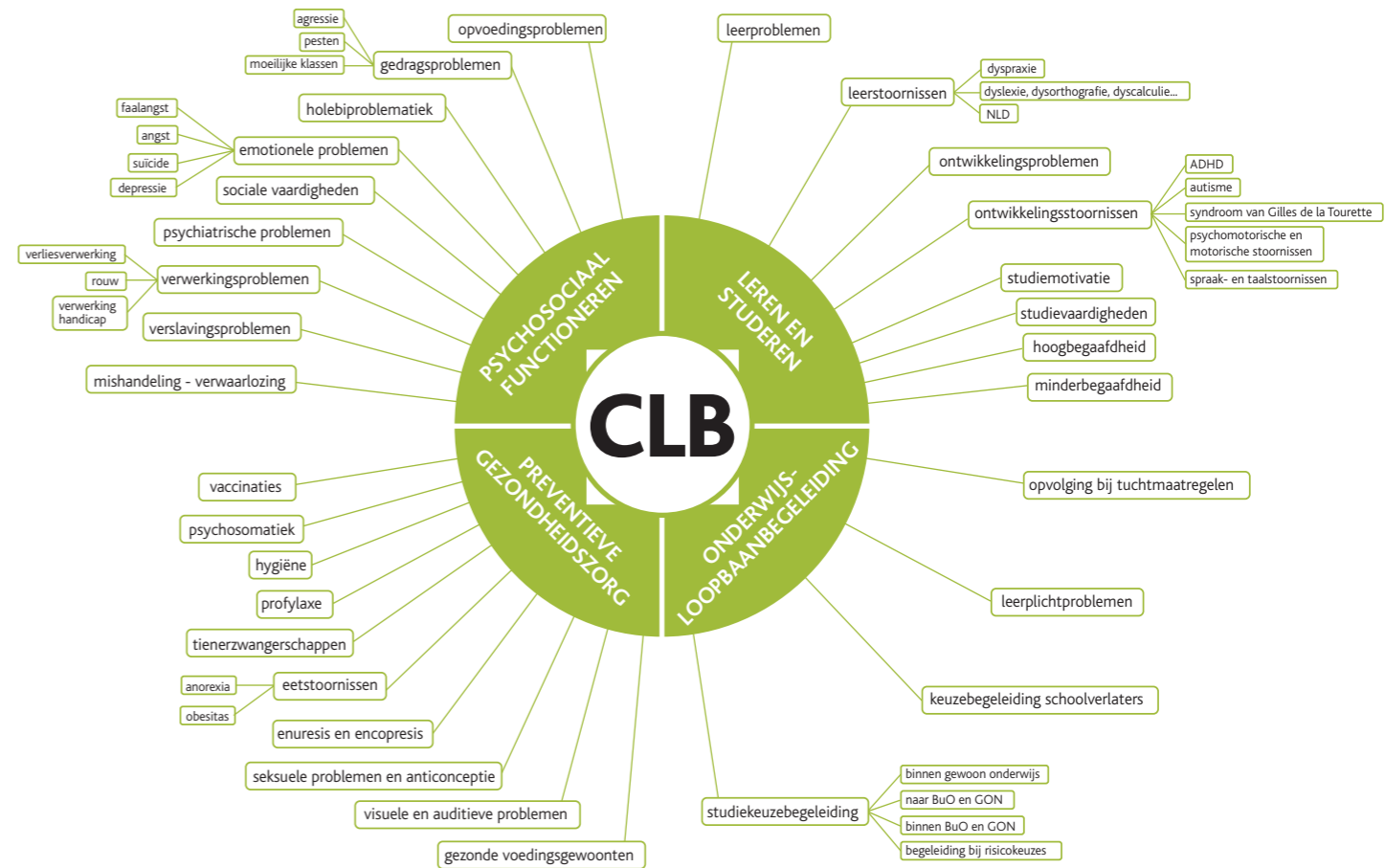
"Wij hebben geen koffer vol trucjes waarmee we naar een school stappen op een moment dat zich daar een probleem voordoeft", legt Benny Van der Linden uit, "Dat zou niet goed zijn. Wat we bijvoorbeeld wel doen, is aan scholen vragen om systematisch bij te houden hoe leerlingen evolueren. In zo'n leerlingvolgsysteem vind je een schat aan informatie als je wil achterhalen waar problemen met leren vandaan komen. Het belangrijkste voor een CLB'er is dat hij die evolutie samen met alle betrokken partijen bekijkt: leerkrachten, leerlingen en ouders." Een andere tool die het CLB hanteert, is de meldingsfiche. Daarop omschrijven scholen heel duidelijk wat het probleem is, wat ze zelf al hebben

gedaan, hoe het komt dat ze vastzitten en wat ze verwachten van het CLB.

Marc Frederix geeft een voorbeeld: "Op zo'n meldingsfiche kan als slotsom staan: 'Is dit kind dyslectisch?' Het is de taak van het CLB om na te gaan of een kind een leesprobleem of dyslexie heeft. Maar in die definitie zijn we afhankelijk van de inspanningen die de school al gedaan heeft. Eén van de criteria is de hardnekkigheid. De school zou moeten kunnen aantonen dat ze al geruime tijd een en ander aan het proberen is, maar dat het weinig uithaalt. Vandaar dat samenwerking tussen school en CLB zo belangrijk is."

Een systeem

Het werk stopt nooit bij de diagnose. Het CLB gaat samen met ouders en school kijken wat verder kan. Als dat nodig is, is het CLB ook de instantie die kind, ouders en leerkrachten begeleidt naar het buitengewoon onderwijs en bevoegd is om de attestering te doen. Dat kan trouwens nooit zonder dat school en CLB aantoonbare inspanningen hebben gedaan om die ingrijpende stap te voorkomen. "Wij gaan met elke vraag zo methodisch mogelijk om", legt Marc Frederix uit. "De laatste jaren hebben we daar zwaar in geïnvesteerd. Systematisch handelsgericht reageren is typerend voor onze professionele kwaliteit." ■

De CLB-spin illustreert onze werking

"Roland zorgt voor de leerlingen"

De voorbije jaren ontwikkelde het Zorgproject heel wat materiaal dat CLB en scholen goed konden gebruiken. Het is allemaal samengebracht in een databank die zowel leerkrachten als CLB'ers kunnen raadplegen op de website www.g-o.be/clb. Directeur Nora De Caluwé (KA Sint-Niklaas) is blij met het initiatief.

"Wij hebben sinds vorig jaar een leerkracht uit de eerste graad parttime vrijgemaakt voor het Zorgproject. Roland Rombaut, een leraar wiskunde. Hij was altijd al erg begaan met de leerlingen, hielp hen met plannings te maken. Dat herinner ik me nog goed van toen mijn kinderen les kregen van hem. In het Zorgproject focust hij ook vooral op leren leren. Hij hielp onder meer de Wat-Hoe-methode ontwikkelen voor de eerste graad, de jaren

die Roland ook het beste kent. Maar hij inventariseerde ook ons zorgbeleid in een zorgwiel. Confronterend! Voor het eerst zagen we heel precies wat we allemaal doen voor de zorg. Bleek dat er vooral veel projectjes van bepaalde leerkrachten in sommige klassen liepen. Het zorgwiel maakte ons duidelijk dat we die initiatieven makkelijk konden opentrekken. Zorg op school wordt steeds belangrijker en daar kunnen we alle steun bij gebruiken. We zijn misschien voor een stukje een ervaren rot in de klas kwijt, maar we konden zijn uren opvangen met een gesco die enthousiast door Roland wordt gecoacht. Voor ons is het vooral belangrijk dat hij onmiddellijk betrokken is bij de ontwikkeling van materialen. Hij kan inspelen op wat anders moet en heeft heel snelle contacten met het CLB. Met Roland zit de knowhow van het CLB rechtstreeks op school."

ONDERWIJSLOOPBAAN

LEREN KIEZEN

Kunnen kiezen is belangrijk. 'Leren' kiezen is een vaardigheid. En die krijg je het best al mee van in de kleuterklas. Leerlingen ontdekken dat het leven vol keuzes zit en kunnen daarmee leren omgaan.

Dries Vandermeersch vindt het systeem van de onderwijsloopbaanbegeleiding een mooi voorbeeld van de evolutie van PMS naar CLB. "In de PMS-tijd moesten leerlingen bolletjes kleuren, vragen beantwoorden en op basis daarvan werd een advies geformuleerd. Die tijd is definitief voorbij. Nu geven we leerlingen mee dat ze eerst zelf informatie moeten zoeken en die dan kunnen toetsen bij hun omgeving: ouders, vrienden, leerkrachten... We tonen hen dat er ook organisaties zijn waar ze terecht kunnen en dat het CLB wel kan helpen, maar ze moeten uiteindelijk kiezen wat ze zelf belangrijk vinden." Het is de bedoeling dat zo de keuzevaardigheid van de leerling groter wordt.

Wat na het zesde?

De tijd van de verplichte individuele gesprekken ligt daarmee ook ver achter ons. Voor de beide zesdes zijn er wel groeps-sessies. Die organiseren CLB's ofwel zelf, ofwel begeleiden ze leerkrachten daarin. "In het zesde leerjaar gaan we kinderen vooral confronteren met hun keuze: welke zijn hun sterke punten? Welke de zwakke? Voor het zesde middelbaar organiseren we daarbij ook nog eens SID-ins, beurzen op provinciaal niveau in samenwerking met het departement Onderwijs waar alle scholen en universiteiten aanwezig zijn. Die beurs is een belangrijk moment in een traject dat al twee jaar eerder begonnen is en waarbij we leerlingen stimuleren om te denken over waar ze naartoe willen na het secundair onderwijs", aldus Dries Vandermeersch.

Onderwijsgids

Het CLB zorgt voor een aantal tools die leerlingen bij hun keuze kunnen helpen. Een handig instrument is de online onderwijsgids, zo kunnen ook ouders en leerlingen hem raadplegen. In die gids vind je

informatie over werkelijk alle richtingen en scholen vanaf het basisonderwijs. Er staan zelfs enkele buitenlandse opleidingen tussen. Voor de eerste graad staan bovendien alle vakken op een eenvoudige manier beschreven. Dat maakt het een leerkracht wiskunde iets makkelijker wanneer hij bijvoorbeeld een leerling inschrijft die vraagt wat het vak Frans in het eerste jaar precies inhoudt. Daarnaast is het de bedoeling om van elke leerling een portfolio uit te werken met een overzicht van zijn onderwijsloopbaan. Zo krijgt iedereen een draaiboek waarin de richtingen staan die hij op dat moment uit kan, maar er staat ook in wanneer er in zijn schoolloopbaan al keuzes gemaakt zijn. Benny Van der Linden: "Zo kan hij nagaan waarom die zijn gemaakt. Wat is er toen gezegd? Waaraan is gedacht? Kan leerrijk zijn bij volgende beslissingen."

Dries Vandermeersch,
directeur CLB Brussel

Voor elke leerling

Maar er zijn ook leerlingen die daar niet mee geholpen zijn. Sommige zoeken informatie over de arbeidsmarkt. Iemand uit het buitengewoon onderwijs moet weten of hij het best zou functioneren in een beschutte werkplaats of mag de nadruk liggen op zelfredzaamheid? En er is de hardnekkige groep leerlingen die in geen enkele school nog welkom is. Ook bij die vragen draagt het CLB een verantwoordelijkheid. "Dat lukt vrij goed, bijvoorbeeld via zorgboerderijen, POT-projecten (POT = persoonlijk ontwikkelingsstraject), eventueel een Time Out",

WEETJES

- In de 24 CLB's werken 185 PPC (psychopedagogisch consulenten), 44 PPW (psychopedagogisch werkers), 181 MW (maatschappelijk werkers), 69 artsen en 185 PMW (paramedisch werkers). Elk centrum heeft ook een directeur en één of meer bedienden. Al die ambten worden ingericht via omkaderingsgewichten. Een PPW kost bijvoorbeeld 1 gewicht, een PPC 1,3, een arts 1,6. Met die gewichten kan een CLB vrij shoppen, het aantal hangt af van de verscheidenheid van de leerlingenpopulatie.

- Uit de laatste tevredenheidsmeting, uitgevoerd door de Leuvense universiteit in opdracht van de minister, bleek dat scholen, leerlingen en ouders in hoge tot zeer hoge mate tevreden zijn. Vooral de manier van omgaan met de cliënten bleek een sterk punt. De hele sector en de minister begrepen uit de enquête wel dat het nog iets te vaag blijft wat ze precies doen.

legt Marc Frederix uit. "Maar wat ik frustrerend vind is dat we zo moeilijk de kansarme mensen kunnen bereiken. Er is een hardnekkige band tussen armoede en de onderwijsloopbaan. Kansarme kinderen komen heel vaak in het buitengewoon onderwijs of de B-stroom terecht. Wij willen daar als CLB een positieve draai aan kunnen geven."

Marc De Soete,
directeur CLB Waasland

Open en eerlijk

Op het vlak van onderwijsloopbaan is het CLB dé specialist in Vlaanderen. Zij weten als geen ander hoe ze van de juiste keuze een hefboom voor gelijke kansen kunnen maken. "Maar we zijn kwetsbaar", weet

Marc De Soete. "Voor de overgang naar het eerste middelbaar doen wij enorm veel inspanningen om de leerlingen duidelijk te informeren. Als een technische richting het beste bij jouw talenten past, is er niks mis mee om daar ook voor te kiezen. Maar het volstaat dat één leer-

kracht tegen de ouders zegt 'daar is hij toch veel te slim voor!', en al ons werk is voor niets. Ouders geloven zoiets graag." Er zijn zoveel factoren die de keuze kunnen beïnvloeden. Als er een documentaire over Planckendael op televisie is, stijgt de populariteit van een richting als dierenverzorging zienderogen. "Wat wij kunnen doen, is leerlingen bewust maken en zoveel mogelijk informatie ter beschikking stellen. Zo open en eerlijk mogelijk", vat Benny Van der Linden samen. ■

"Tussen de ouders en de school"

MPI De Bevertjes in Oedelem is een school met 76 leerlingen die zwaar meervoudig gehandicapt zijn. De samenwerking met het CLB heeft er dan ook meer een medische dan pedagogische inslag. Directeur Alain Volders is vooral blij met de manier waarop ze via het CLB makkelijker ouders kunnen bereiken en hoe ze een beroep kunnen doen op een sterk netwerk.

"Het gebeurt vaak genoeg dat wij de ouders niet kunnen overtuigen en dan schakelen we het CLB in als tussenpersoon. Voor nogal wat ouders duurt het verwerkingsproces erg lang, sommige hebben er zelfs nooit vrede mee dat hun kind een handicap heeft.

Ons personeel heeft de juiste knowhow, schoolt zich voortdurend bij, maar te heikele zaken spelen we liefst meteen door naar het CLB. Als de kinderen bij ons uitstromen, gaat het CLB mee op zoek. We kijken of er plaats is in een BuSo van het GO!. Voor de overgrote meerderheid is dat ook het geval, maar niet voor iedereen. We zijn er geen voorstander van om hen te veel te laten verhuizen. Het liefst zoeken we een plaatsje waar ze kunnen blijven tot ze pakweg zestig zijn. Daarvoor kunnen we een beroep doen op het uitgebreide netwerk van het CLB. Uiteraard betrekken we de ouders bij het hele proces."

PREVENTIEVE GEZONDHEIDSZORG

PRIKJES EN DRAAISCHIJF

Als het over gezondheid gaat, werkt het CLB in twee grote blokken. Enerzijds is er de PGZ of preventieve gezondheidszorg (medische consulten, vaccinaties en profylaxe bij besmettelijke ziekten). Daarnaast zijn er de ankers waarmee ze samen met de GO! scholen projecten opzetten om tegemoet te komen aan de vakoverschrijdende eindtermen.

Acht keer op consult

"Wij werken heel actief mee om die eindtermen te halen. Het VIG, een onafhankelijke organisatie, heeft dat luik onderzocht en dan scoort het GO! significant beter dan alle andere netten", vertelt Benny Van der Linden fier. Maar het CLB spant zich net zo hard in voor het andere blok, dat van de preventieve gezondheidszorg. Kenmerkend zijn daar de consulten. Kinderen die tussen hun 2,5 en 18 jaar op school zitten, worden in de regel acht keer gezien. Als ze niet naar het CLB willen, kunnen ze voor een andere erkende instantie kiezen, maar het zijn de uitzonderingen die dat doen. Daarnaast zijn er de bijzondere consulten, afhankelijk van de doelgroep of een problematiek. "Het verschil tegenover vroeger is dat we tijdens de consulten meer en meer met internationale standaarden gaan werken. Als ze telkens in dezelfde omstandigheden verlopen, kunnen we de resultaten achteraf wetenschappelijk gebruiken."

Nils Strumane, directeur CLB Gent

Spuitjes

Het CLB is de belangrijkste instantie die de wetgever helpt om de beoogde vac-

cinatiegraad van 97,5% te benaderen. In een eerste levensfase biedt Kind & Gezin dat pakket aan, daarna is het een engagement van de CLB's. Huisartsen en pediaters geven die spuitjes net zo goed, maar zij bereiken nooit zo'n grote doelgroep. Gemiddeld 70 tot 80% van de kinderen krijgen bij het CLB een prikje. In sommige regio's iets meer, in andere minder. Vooral steden met veel anderstaligen kunnen een probleem zijn, weet Benny Van der Linden. "Bij elke vaccinatie hoort een risico, een berekend en aanvaard risico, hierdoor moeten ouders hun toestem-

ming geven. Dat begrijpt niet iedereen en zo halen sommige scholen een vaccinatiegraad van nog geen 40%." De centra doen zware inspanningen om die moeilijk bereikbare groepen toch aan te spreken.

Sonya Maurissen, administratief medewerker

"We stellen samen een plan op voor het kindje"

In de basisschool van Brasschaat prijzen ze zichzelf gelukkig: het CLB zit er op dezelfde campus dus als er iets is, kunnen ze makkelijk even langslopen. De vlotte samenwerking werpt haar vruchten af, niet het minst op het vlak van GON-begeleiding (Geïntegreerd Onderwijs). Directrice Helga Van Nuffel getuigt:

"Wij hebben acht kindjes die van het buitengewoon onderwijs weer verhuisd zijn naar het regulier. Vanzelfsprekend was die overstap niet. We hebben eerst uitgebreid vergaderd met de school voor buitengewoon onderwijs, met de ouders en met het CLB. Waarom is dit een goed idee? Waar moeten we op letten? Bij een kindje met autisme zullen we focussen op de sociale vaardigheden, iemand met leerachterstand leren we leren. We stellen altijd samen met het CLB een planning op. In het begin blijft een leerkracht uit het buitengewoon onderwijs langskomen, we houden de ouders permanent op de hoogte via mail en een heen- en weerschriftje en blijven ook het CLB betrekken. Het is arbeidsintensief, maar het lukt vlot. We bieden de kinderen een grote toegevoegde waarde."

Dries Vandermeersch weet dat het ook soms cultureel bepaald is. "In juli heerste er in Antwerpen een mazelenepidemie bij vooral joodse kinderen. Opvallend: ze brak uit op een privéschool zonder CLB."

Sofie Van den Bussche, maatschappelijk werker

Sluiswachter

Een laatste uitloper van het gezondheidsbeleid zijn de projecten voor specifieke doelgroepen en rond specifieke thema's: seksuele opvoeding, relatiebekwaamheid, rookbeleid, drugbeleid, plasbeleid... De GO! CLB's werken daarvoor vlot samen met het LOGO (lokaal gezondheids-overleg). "Dat is onze draaischijffunctie", zegt Benny Van der Linden. "Wij proberen orde te brengen in de tientallen diensten die zich met dergelijke thema's bezighouden." Tegelijk is het CLB ook een soort sluiswachter, vindt Dries Vandermeersch. "Die diensten worden anders gesubsidieerd dan wij en hebben dan soms de neiging om problemen te snel te incorporeren, terwijl het maar gedeeltelijk aansluit bij hun specialiteit." De CLB's zijn objectief en willen ervoor zorgen dat leerlingen op de juiste plaats terecht komen. ■

WEETJES

- Alle 73 CLB's zijn geïnformatiseerd en zitten in eenzelfde netwerk. Daarop staat voor elke leerling een deel van zijn multidisciplinair dossier. Zo kunnen de CLB's hem digitaal makkelijk volgen.
- Elke leerling heeft een attest nodig voor hij wordt toegelaten tot het buitengewoon onderwijs. Het CLB maakt die attesten op.
- De CLB's zijn betrokken bij IJH (integrale jeugdhulpverlening), LOP (lokaal overlegplatform), LOGO (lokaal gezondheidsoverleg) en Lokaal sociaal beleidsplan.
- In het GO! zijn er 24 CLB's die 28 scholengroepen begeleiden. Er zijn dus 4 centra die 2 scholengroepen begeleiden.
- CLB's werken intensief samen met het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg, jeugdrechtsbanken en de jeugdpolitie.
- De CLB's hebben een gemiddeld werkingsgebied van 494,65 km². Het kleinste is 178,85km², het grootste 1.179,92 km².
- De CLB's zijn bij decreet gebonden aan het beroepsgeheim, leerkrachten aan het ambtsgeheim.
- Het CLB is de bevoorrechte partner om de vaccinatiegraad van 97,5%, die de overheid nastreeft, te bereiken.
- CLB-medewerkers handelen volgens een opgelegde deontologische code.
- In het GO! zitten in totaal 196.997 leerlingen. Zij vragen jaarlijks 98.498 individuele medische consulten.

PSYCHOSOCIAAL FUNCTIONEREN

ZORGEN DAT IEDEREEN ZICH GOED VOELT

De CLB's hebben de opdracht bij te dragen aan het welbevinden van de leerlingen. Aan hun integratie op school, maar ook aan hun maatschappelijk functioneren. Het begeleidingsdomein 'psychosociaal functioneren' behandelt herkenbare problemen als pesten, depressie, suïcide, zelfverminking, verwaarlozing...

De aanpak begint bij de scholen. "We hebben het dan bijvoorbeeld over het basisklimaat", legt directeur van het CLB Mandel en Leie (Kortrijk) Nico Pattyn uit. "Je kunt pesten proberen voorkomen door voor een positief basisklimaat te zorgen. Verder reiken wij stappenplannen aan, beslisbomen, signaliseringsvragenlijsten..." CLB's kunnen ook de leerlingen zelf kort begeleiden. Maar als een probleem een intensievere opvolging vraagt, hebben ze een doorverwijsfunctie. "En dan worden we vaak geconfronteerd met wachtlijsten", zucht Marc De Soete. "Wij zijn overbevraagd, maar

de welzijnssector is dat ook. Leerlingen kunnen dan niet gebruikmaken van een dienst, maar ze blijven wel op school zitten en dus blijven wij verantwoordelijk." Ook als ze wel ergens terecht kunnen, blijft het CLB de evolutie opvolgen.

Elk CLB is op het ergste voorbereid. "Voor zware incidenten hebben wij in Kortrijk een map Incident Stress Management klaar liggen. Daarin staan duidelijke afspraken over wie wat doet", geeft Nico Pattyn als voorbeeld. Die map komt bijvoorbeeld boven wanneer een leerling zelfmoord pleegt. "We hopen allemaal dat we ze niet moeten gebruiken, maar ik denk dat elk CLB ze al wel eens nodig heeft gehad", gelooft Marc De Soete. "Het gaat om dingen waar je tijdens het weekend van verwittigd wordt. Wanneer op maandagmorgen de eerste leerling binnenkomt, moet het hele team, CLB en school, alles geregeld hebben om de schok op te vangen." Dankzij de multidisciplinariteit hebben CLB's altijd wel iemand klaarstaan die weet hoe het moet. Een crisis krijgt altijd meteen de hoogste prioriteit. ■

Nico Pattyn,
directeur CLB Kortrijk

WEETJES

- Leerlingen beslissen vanaf 12 jaar zelf of ze al dan niet begeleid worden door een CLB, met uitzondering van de verplichte begeleiding zoals medische consulten, vaccinaties en leerplichtbegeleiding.
- De RADI of Raad van Directeurs investeert in een Zorgproject ter ondersteuning van de CLB's en alle scholen en leerkrachten van het GO!
- DE CLB's van het GO! bedienen ook scholen buiten het GO!
- Sommige opdrachten vallen buiten de vier begeleidingsdomeinen. Een van de vele voorbeelden: een leerling buitengewoon onderwijs die toegang wil krijgen tot allerlei vormen van ondersteuning heeft daar een dossier voor nodig. Een taak die dikwijls in het CLB-mandje terecht komt. En het gekste verhaal: CLB-directeur Nico Pattyn bracht ooit een wanhopige Filipijnse moeder uit Rijsel die weg wilde van haar man bij de juiste instanties die voor haar een huis konden vinden. Zo bereikbaar kan het CLB zijn.

AFSCHEID VAN TOSCA, MADELINE EN CAMILA

OMGAAN MET VERLIES

Net voor de paasvakantie vorig schooljaar konden ze in basisschool De Klare Bron in Heverlee de procedure 'Management: crisisinterventie' van het CLB helaas goed gebruiken. Tosca, Madeline, Camila en haar mama An kwamen om bij een tragisch verkeersongeval. Enkele weken later pleegde haar vader zelfmoord. Directeur Begga Willems reconstrueert.

"Op zaterdagavond om zes uur hoorde ik het nieuws van de leerkracht van het vijfde leerjaar, de klas waar de drie meisjes in zaten. Ik voelde ongeloof en ontredde en zocht steun bij een vertrouwenspersoon, de voorzitter van onze schoolraad. Met haar heb ik de eerste stappen gezet: alle personeelsleden gebeld, de algemeen directeur van de scholengroep, de directeur van het CLB en daarna ook alle ouders en leerlingen van het vijfde leerjaar. Die avond zijn veel leerkrachten spontaan naar school gekomen. We hebben toen meteen een crisisvergadering gehouden onder de leiding van de algemeen directeur en de directeur van het CLB, twee mensen die niet zo emotioneel betrokken waren."

"Zondagmorgen was er meteen een eerste opvangmoment voor alle kinderen en ouders van het vijfde leerjaar. We ontvingen hen eerst samen, daarna gingen de kinderen met hun leerkracht, onze zorgcoördinator, met mij en een CLB-medewerker naar de klas. Het belangrijkste was dat hun leerkracht, de persoon die ze het beste kennen, naar hen luisterde. Ondertussen stelden de algemeen directeur en de directeur CLB de persmededeling en een eerste mail voor alle ouders op. 's Middags was er een tweede crisisvergadering. We moesten een scenario uitschrijven voor maandagmorgen. Daarvoor brachten we eerst alle mogelijke in-

formatie samen: het CLB-draaiboek over omgaan met verlies op school, koffers van de vzw Zebra, uitleg van slachtofferhulp over de precieze omstandigheden van het ongeval... Leerkrachten bereiden zich voor. Zij zijn als vertrouwenspersoon het meest geschikt om steun te bieden en daarvoor krijgen ze een hoop materialen aangereikt. CLB-medewerkers zouden de hele maandag ter beschikking staan. We spraken af om de rest van de week elke avond te vergaderen, de komende dagen zouden volledig in het teken staan van afscheid nemen, met vrijdag een afscheidsmoment op school en zaterdag de uitvaartplechtigheid."

Het leven gaat door

"In samenspraak met het CLB hebben we de week erna een informatieavond voor ouders georganiseerd. Martine Sucaet van het Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg kwam vertellen over stressre-

acties en rouwverwerking bij kinderen. Op het einde van de week, net voor de paasvakantie, was er nog een soort debriefing voor alle leerkrachten en CLB. Na de vakantie moest de school opnieuw 'normaal' draaien: het leven gaat verder en de school is een veilige plek voor alle kinderen. Dat signaal wilden we geven."

"Eind april kwam er opnieuw een crisisvergadering. Alex, de vader van Camila, had zelfmoord gepleegd. We hebben toen besloten om er alleen voor te zorgen dat kinderen die er nood aan hadden de kans kregen om vragen te stellen. Vooral het verlies van drie vriendinnetjes en een mama blijft hen bezighouden. Op vraag van de kinderen komt er een gedenkteken in de school, we plannen een fietstocht waarbij de fietsen met witte lintjes versierd zullen zijn en één van de ouders schreef er een liedje over." ■

WEETJE

- Het Zorgproject ontwikkelde het draaiboek 'Omgaan met verlies op school' en een verlieskoffer vol materialen. Een mooi instrument waar leerkrachten mee kunnen werken, al dan niet naar aanleiding van een concrete gebeurtenis. De koffer voor het basisonderwijs is ter beschikking op elk CLB. Die voor het secundair onderwijs is nog in ontwikkeling.

SAMENWERKING MET SCHOLEN

Een fijne samenwerking begint bij een goede relatie tussen CLB-team en school. Dan weten beide partners hoe ze mekaar kunnen aanspreken, maar vooral ook dat ze gelijkwaardig zijn.

Een vierkoppige CLB-ploeg heeft het niet altijd gemakkelijk wanneer ze tegenover een school met wel 150 leerkrachten staat. "Daarom zijn we blij dat de minister ons in een aantal dossiers beslissingsbevoegdheid heeft gegeven", vindt Marc De Soete. Al wil hij zich liefst zo weinig mogelijk op die bevoegdheid beroepen. Vroeger voerden PMS-centra opdrachten uit die de scholen hen gaven. Sinds het CLB-decreet in 2000 werkt dat anders. Marc De Soete vindt het alleen jammer dat dat decreet zo'n verwarrende naam kreeg. "Het gaat over het CLB, ja, maar er zijn ook consequenties voor de scholen. Denk bijvoorbeeld maar aan onze overgang van eerste naar tweede lijn. De scholen hadden in het begin niet door dat zij nu zelf meer de handen uit de mouwen moesten steken. Zij hadden het decreet niet gelezen, want hun naam stond er niet op." Ondertussen is dat euvel stilaan overwonnen. Goede afspraken maken goede vrienden, dachten ze bij de CLB's, en zo ontstond het idee van de afsprakennota's.

Spelregels en afspraken

Het nieuwe decreet vraagt dat scholen en CLB's telkens voor drie jaar een beleidscontract of een beleidsplan (wanneer school en CLB dezelfde inrichtende macht hebben) met mekaar afsluiten. Daarin staan in een dertigtal artikelen de grote spelregels beschreven. Tegelijk wil het decreet dat de samenwerking jaarlijks geëvalueerd en bijgestuurd wordt. Daarvoor zijn er de afsprakennota's. Marc De Soete: "Na elk artikel in het beleidsplan en -contract hebben we een soort invultabel met een kolom 'school' en een kolom 'CLB'. Daarin schrijven we wie wat hoort te doen. Een volledig stappenplan bij spijbelpreventie bijvoorbeeld: Wie werkt het beleid uit? Na hoeveel afwezigheden komt het CLB tussen? Hoeveel keer per maand gaan we contact hebben met de school? Wanneer doen we huisbezoeken? Allemaal heel concreet. We hebben helaas nog een grote zwakte: de nota's blijven dikwijls bij directie en leerlingenbegeleiding. Leerkrachten weten er nauwelijks iets van af."

Mekaar aanvullen

Sinds de scholen verantwoordelijk zijn voor de eerste lijn hebben ze heel wat extra mogelijkheden gekregen voor leerlingenbegeleiding en zorg. De CLB's dringen erop aan dat ze die taken dan ook echt opnemen. "Wij gaan het niet meer allemaal zelf doen, maar we zijn er wel om de scholen te ondersteunen. We bieden hen informatie en zelfs hele projecten. Die ontwikkelt het overkoepelende Zorgproject. Wij zijn subsidiair: wat de school zelf niet kan, vullen wij aan. Maar we proberen hun kunnen wel uit te breiden. Bij een goede afsprakennota zou je elk jaar moeten zien dat het deeltje school iets groter wordt en ons deel iets kleiner." ■

'Het moet nog doorsijpelen naar de klassen'

Sonia Vandeveldde was 25 jaar lang leerkracht in MS Bornem, vandaag werkt ze mee in het Zorgproject. De afsprakennota's vindt ze een waardevolle aanzet tot een goede samenwerking, maar het werk is nog niet af.

"De afsprakennota is opgesteld vanuit de wettelijke bepalingen: Wat is verplicht? Hoe verloopt het verzekerd aanbod? De afspraken kunnen onmogelijk concreter, dus dat is positief. Maar de school ervaart de ballast van de wettelijke bepalingen te veel. Het blijft iets te encyclopedisch, een log instrument dat niemand graag doorworstelt. Ik vraag me af of het niet eenvoudiger kan."

"Een tweede pijnpunt: leerkrachten weten soms niet dat die nota bestaat. Dat is een opdracht voor de scholen. Zij moeten zorgen dat de afspraken niet op schoolniveau blijven steken, maar ook doorsijpelen naar de klassen. In het lager en buitengewoon kan dat iets makkelijker dan in het middelbaar, waar leerkrachten soms vier verschillende scholen bedienen. Maar die communicatie is wel cruciaal. Een voorbeeld: in de nota staat een perfect uitgestippeld luizenstappenplan, met documentatie over wie wat kan doen. Maar als een leerkracht in de klas dat plan niet kent, loopt hij toch naar het CLB. En daar wordt hij dan doorverwezen naar de nota."

"Ik heb 25 jaar lesgegeven. Vandaag zijn school en CLB volwassen partners, dat was vroeger wel anders. Het is uiterst waardevol dat de afspraken nu op papier staan, maar het moet nog verder groeien. Scholen moeten de tijd krijgen om met de afsprakennota te leren omgaan. Dat is gelukkig wel waar scholen goed in zijn: iets nieuws maken en eraan blijven werken."

Meer weten? Surf zeker eens naar de vernieuwde website: www.g-o.be/clb